

Střípek třetí

Autor: ing. Max Kubát

Na závěr druhého střípku jsme slíbili, že se v příštím střípku podíváme, jestli Hejzelna vyčetl ve starých kronikách a rukopisech v dalších letech nějaké zajímavosti o Kaňku.

Čtenáři věrní, střípků kaňkovských, věru mnoho nového se z let krátce po založení městyse Kaňku o něm mnoho z kroniky písmáka Hejzelny nedozvíš. Nebylo asi mnoho významného z městyse Kaňku, co by staří kronikáři do knih svých zaznamenati mohli. Ale vše, co událo se mezi Horníky kutenskými, týkalo se i havířů na coukách kaňkovských.....

Léta 1278 dne 27.srpna (*Hejzelna popisuje bitvu mezi Přemyslem Otogarem II. s císařem Rudolfem, ve které Přemysl padl. Po jeho smrti císař Rudolf zemi rakouskou od země české odtrhl a synům svým pod léno dal – jedná se o bitvu na Moravském poli, ve které byl Přemysl II. poražen římským králem Rudolfem Habsburským*). **Po Otogarovi** jeden syn zůstal, Václav Druhý, ale nezletilý, pod správou a poručenstvím Oty Dlouhého markrabí Brandeburského. Vojna ta přinesla velikou zemi české záhubu, zvláště horám těmto první pád. Neboť když týž král Přemysl na tu válku z svých zemí velikou sílu lidu vojenského shromáždil a nemaje dostatek koní pro jezdce, k těmto horám prohlédl a všechny z nich koně pobrali a do svého ležení přivedsti poručil. Což když se stalo a čím by se rudy a perky z přehlubokých dolů honily, nebylo, kverci a horní nákladníci od pavování přestali, čeládka pak horničná nemajíce čím se živiti, přeč se rozešla a tak ty bohaté hory nejprv padly. Ležely pak ty hory tak pusté několik let: nebo Václav syn Přemyslův jediný celého království toho dědic v 9 letech věku svého osiřav, zemi spravovati nemohl, Ota markrabě Brandeburské, mladému králi za poručníka a země české vladaře představený, ji více hubil než hájil. (Chron. Kuttenberg.)

Léta 1284. Dne 22. června, král Václav II. po otci svém osiřalý přijel do Prahy s Otou markrabím Brandeburským poručníkem svým, aby se v království a dědictví své mocně uvázal, dav témuž markrabovi patnáct tisíc hřiven za poručenství. (Hájek fol. 258). Když se tehdy týž Václav správy královské ujal a pomalu zemi od laupeží očistil, v pokoj a dobrý řád všecko uvedl, tu taky lid horní ponuknutím královským zas k těmto horám se hojně scházel a v několika letech tak je vyzdvihl, že k předešlému květu přišly, anobř mnohem, než kdy prve, silněji se pavovaly a velikou nad míru stříbra hojnost ze sebe vydávaly. Což přes sto let pořád, až do válek žižkovských, s prevelikým celého království užitkem trvalo. (Chron. Kuttenbergce.)

Léta 1293. Václav II. král český udělil majestát Horníkům na svobody a právo ustanovení, zároveň s Jihlavskými. (Lib. Memorab. Gang.)

Léta 1300. Václav II. král český povolal minciře z Vlach do Hory Kutné a tam peníze v dvoře královském bítí rozkázal, kdežto ten dvůr až dosaváde Vlaský se jmenuje. (Vesl.) Toho roku týž král také vydal nová práva horní dle kterých horní důležitosti se řídily, kteréž podnes před rukami jsou. (Chron. Reg. Hradec.)

Léta 1338 dne 6. prosince. Smlouva mezi Větším Městem pražským a Horou Kutnou stala se: Aby každý měšťanin pražský mohl vína svá jakákoli šenkovati u Hory i jiné věci konati v kupectví a handli svém a sumou téhož práva požívati jako měšťané domácí, krom berně města Hory: Zase z Horníkův každý též svobody mohl požívati v Praze. A tak Pražané byli měšťané u Hory a Horníci v Praze. (MS. Vesl.)

Léta 1370. Toho léta píše Dubravius, kterak Karel IV. císař legátům říšským veliké poklady zlata a stříbra ukázal: a kterak oni nad takovým bohatstvím ustrnuli a že celá říše takového pokladu jemu dáti nemůže, zjevně se přiznali: ale odkud medle takový poklady se nechávaly? zajisté ne odjinud, nežli zlato z hor jílovských a stříbro větším dílem z hor kutenských a kaňkovských bylo shromážděno: poněvadž odjinud se ví, že za kralování Karla IV. ty hory velmi hrubě stříbrem oplývaly. Kdo z Čechův, jenž byl v Praze, nespátřil na Hradě sv. Václava ten nákladný kostel sv. Víta? jenžto všecka zámecká stavení převyšuje, i pověz někdo: odkud na to stavení šly outraty? Kdo nevíš, čti Hájka pod létem 1343. On ti poví, že šly z mince kutnohorské. Nahlídni do knihy Tomáše Pešiny, Sedmírohá dennice nazvané, v listu 57 a 58, ta tě vynaučí, že z desátkův horničných vypelejšvaly. Věru musili ty

desátky býti veliké, jimiž tak pěkné, mistrovné a nákladné dílo povstalo. A kdo také viděl katedrální chrám Páně sv. Ducha v Hradci Královém, ať řekne, že nejní stavení nákladné. A odkud neb od koho jest ten kostel vystaven? Odpoví mně z příběhů neb kroniky králohradecké: že jej vystavěla Alžběta ovdovělá královna po králi českém Václavu II., pak králi Rudolfovi I., máš dobře. Ale odkud? Čti Hájka kroniku v listu 276. a Veleslavína v listu 365., dovíš se, že též královně dle odkazu krále Václava II. jejího manžela, jí každoročně 20.000 hřiven stříbra z užitků kutnohorských se vydávalo. Jest to pěkná suma! z kteréžto ona zajisté mnoho na stavení obrátiti mohla. A tak pravdivé to tehdejší přísloví: že tyto hory byly téhož království českého komora.

Léta 1371 dne 13. prosince, v den sv. Lucie. Císař Karel toho jména IV. a král český, dal Horníkům kutenským majestát na potvrzení práv a svobod, zboží pozemské sobě kupovati a prodávati. (Lib. Memor. Gang).

Léta 1384. Dne 19. října. Dáno jest bylo vyhlášení a potvrzení knězi Mikulášovi, někdy farář v Pinkořicích, k kostelu farnímu Matky Boží v Gruntě. A to byl jistě týž kněz Mikuláš poslední farář v Gruntě před žižkovskou vojnou ustanoven, poněvadž pozděj, po tej žižkovské válce, již více žádný tu zaznamenaný se vynachází, nobrž se pak shledává, že potom táž collatura gruntecká k faře kaňkovské náležela. (Veleslavín).

Léta 1386. Dne 24. června. Václav IV. král český a císař římský, udělil majestát Horníkům kutenským: by oni zboží svá komužkoli chtějí, poručiti mohli. Pakli kdo bez kšaftu umře a dědice přirozeného po sobě nepozůstává, má to vše zboží na krále, pro obec a na konšely horské připadnouti. (Lib. Memor. Gang.)

Léta 1392. Dne 21. prosince v den sv. Tomáše král český Václav IV. udělil Horníkům kutenským majestát, jímž ukazuje, aby na lidi horské, ani na jejich zboží saháno nebylo, bez odpovědi pana nejvyššího mincmistra a bez požádání prve práva na něho. (Lib. Memor. Gang.)

Léta 1401. Dne 17. února. Papež Bonyfacius IX. odeslal z Říma list papežský Horníkům kutenským, jehož obsah a podstata byla tato: Poněvadž Stolice apoštolské jistá zpráva došla, kterak Horníci kuteňští, věrní, poslušní a vroucí synové, velmi často od rozličných jak duchovních tak i světských osob před tribunály a soudnice, od stolice apoštolské nařízených soudců, ven z arcibiskupství pražského poháněni a skrze to k velikým škodám, též outratám přiváděni bývají. Protož že týmž horníkům, na jejich poníženou prosbu, to obdarování udělovati ráčí: aby na potomní časy žádný takový soudce kutenského Horníka před sebe citovati nesměl a nemohl. Ale pokudž by kdo s některým z Horníků o něco se chtěl souditi, toho aby nikdež jinde, leč při pražském arcibiskupu, obyčejným všech Horníků sudím, vyhledával. **Téhož léta** ti horníci kuteňští ještě i jinou bulu na výsadu kostela Těla Božího a sv. Barbory (nebo pod těma titulama založen) od téhož papeže Bonyfacia IX. obdrželi, v nížto ten svatý otec takto mluví: že poníženými svých milých synů, měšťanů a obyvatel i vsí obce města Hory Kutný (kdežto veliké množství lidu, jak v dolích stříbrných, tak v jiných rozličných a potřebných pracech denního času stále pracuje) prosbami jsa nakloněn, apoštolskou mocí dovoluje, aby v kostele Těla božího v témž městě řádem duchovním založeném a vystavěném, velebná svátost na větším oltáři téhož kostela, v nádobě světlé, příslušné a příhodné, každého týhodne od nešporu středního až do nešporu dne čtvrtěčního k veřejnému uctění mohla býti vystavována. Ten list až dosaváde před rukami jest. (Kořínek, 24). **Téhož 1401** roku král český Václav IV. s bratrem svým Zikmundem v Hoře bydleli, odkudž až příštího 1402 roku do Králové Hradce odjeli. (Lib. Memor. Gang.)

Pomalou blížící se doba zlá nejen pro Horníky kutenské, husitská revoluce. Žádný konflikt válečný nepřije rozvoji, práci a obyčejnému životu.....

Ale i bez válečného konfliktu to byla doba tvrdá, zvláště když lid vzal spravedlnost do svých rukou, jak vyčetl i Jan Hejzelna:

Léta 1411. Dne 27. července v pondělí po sv. Jakubu. Havíři vypálili městečko Malín nedaleko Hory Kutný, o posvícení, a lidu obojího pohlaví do čtyř set pomordovali. Příčina byla, že nějaký malínský zastihl dva havíře na svém hrachu, sehnal je a upral. (Cuthen., MS., Hájek v listu 370. má rok 1414.)

A na závěr dvě zprávičky z kroniky Hejzelnovy, které by se daly nazvat „měnová reforma“:

Léta 1311 král Jan český, nově volený, měděnou přísadou svou minci zlehčil a z hřivny stříbra 64 groše, haléřů pak 768 dělali poručil. A to byla první mince v Čechách s přísadou: nebo od Přemysla a Libuše kněžny, jenžto stříbro mincovati začali, vždycky z samého fejnu, to jest z čistého stříbra, peníze se dělaly. (Kořínek)

Léta 1377. Onen císař Karel IV. král český nařídil ouředníkům mince na Horách Kutnách, aby ke 100 librám stříbra 12 liber mědi přisadili a z jedny hřivny 70 grošů, haléřů pak 840 dělali. (Kořínek)

I v příštím střípku se do kroniky Jana Hejzelny zahloubáme a vyčíst se pokusíme, jestli i Hejzelna ve starých kronikách a rukopisech v dalších letech nějaké zajímavosti o městyse Kaňk vyčetl.

7.2.2021